

Simpozij

STAROVERSTVO

stara vèdenje, novi izzivi interdisciplinarnih znanosti

Goriški muzej, 2. in 3. junij 2017

Program simpozija

Petek, 2. junij 2017

9.00–10.00 **Otvoritev posveta**

Vladimir Peruničič: pozdrav direktorja Goriškega muzeja

Darja Skrt: uvodni nagovor vodje programskega odbora simpozija

10.00–10.30 *Odmor*

10.30–14.00 **Prvi sklop predavanj**

Adrijana Perkon: Geografska podoba območja raziskav staroverstva
Pavla Medveščka

Teja Gerbec: Arheološka slika

Andrej Pleterski: "Nevidna družba"

Aleksander Panjek: Vzporedna resničnost na slovenskem podeželju:
odnos do obdelanega in skupnega sveta v novem veku (Tolminska in
Kras)

Cirila Toplak: Ideološki in politični vidiki posoškega staroselstva

Diskusija

14.00–16.00 *Kosilo*

16.00–19.00 **Drugi sklop predavanj**

Robert Devetak: Gospodarske in socialne razmere na območju
sodnega okraja Kanal v obdobju Avstro-Ogrske

Katja Hrobat Virloget: Baba ali Velika mati v krajini, verovanjih,
šegah in navadah pri starovercih in drugod po Evropi

Jože Magdič: Psihologija Velike matere

Zmago Šmitek: Diskusijski prispevek o staroverstvu

Diskusija

Program simpozija

Sobota, 3. junij 2017

9.30–13.00 **Tretji sklop predavanj**

Nejc Petrič: Upravljanje z naravnimi svetimi mesti

Rafael Podobnik: Svetok in druga kulturna mesta v soteskah Dobarca in Lepenke

Jože Munih: Energijski vidik megalitskih svetišč

Marko Pogačnik: Svetost krajev in svetost življenja

Franc Šturm: Nikrmana

Diskusija

13.00–15.00 *Kosilo*

15.00–18.30 **Četrty sklop predavanj**

Jože Guardjančič: Kačja glava – navaden prodnik ali naprava za uravnavanje zavesti?

Biljana Dušič: Staroverci: nekaj praktičnih vidikov primerjalno religioloških razmišljanj

Dario Cortese: Medežija v luči šamanizma in farmakologije

Mira Omerzel - Mirit: Trojak – transformator življenjske energije in kabrca

Tomaz Rauch: Kabrca, najdena in skrita

Diskusija

Simpozij *Staroverstvo, staro vèdenje, novi izzivi interdisciplinarnih znanosti* bo potekal v petek, 2. junija, in soboto, 3. junija, na Gradu Kromberk.

Na simpoziju bo prisoten tudi **Pavel Medvešček**, lastnik etnološke zbirke *Staroverstvo in staroverci* ter avtor knjig *Na rdečem oblaku vinograd rase*, *Skrivnost in svetost kamna*, *Let v lunino senco* in *Iz nevidne strani neba*.

Alenka Gololičič, keramičarka in avtorica replike kabrce in sončeve kabrce, bo v času simpozija razstavljala obe kabrci, ki ju boste lahko tudi preizkusili v razstavnem kotičku ob vhodu.

Darja Skrt: Nesnovna dediščina tihe identitete

V prispevku bo predstavila projekt *Staroverstvo in staroverci, etnološka zbirka Pavla Medveščka*, kot sta ga v petih letih oživila in postavila na plano s Pavlom Medveščkom. Govorila bo tudi o izkušnjah in spoznanjih, ki jih je nabrala v pogovorih z obiskovalci razstave in na različnih predstavitvah.

Mag. Darja Skrt je magistrica znanosti, univerzitetna diplomirana etnologinja in zgodovinarica, muzejska svetnica v Goriškem muzeju, avtorica razstave *Staroverstvo in staroverci, etnološka zbirka Pavla Medveščka*.

Adrijana Perkon: Geografska podoba območja raziskav staroverstva Pavla Medveščka

V prispevku bo predstavila geografske značilnosti območja raziskovanja Pavla Medveščka. Ob zemljevidih se bo posvetila predvsem geografski raznolikosti in podobnosti tega prostora, kjer se srečujejo predalpski, dinarski in obsredozemski svet. Zaradi prehodnosti in raznolikosti obravnavani geografski prostor oblikujejo različni naravni lokalni (okolijski) viri, ki so jih ljudje v preteklosti v večji meri uporabljali, predvsem pa drugače prepoznavali, kot jih ljudje danes.

Adrijana Perkon, magistrica geografije, je soavtorica kartografskih prikazov razstave *Staroverstvo in staroverci* v Vili Bartolomei v Solkanu in soavtorica nekatere strokovne geografske literature.

Teja Gerbec: Arheološka slika

Pogovarjali se bomo o karti arheoloških najdišč, ki je bila izdelana leta 2016 za potrebe razstave z naslovom *Staroverstvo in staroverci*. Predstavljena bo vsebina karte s poudarki na izbranih elementih, način dela, doprinos Pavla Medveščka ter splošno stanje arheoloških raziskav in njihova problematika na prostoru, ki ga zajame razstava. Z novo arheološko karto prinašamo ažurirano stanje arheološke slike in s tem doprinos k poznavanju pretekle poselitve krajine.

Dr. Teja Gerbec je kustodinja na oddelku za arheologijo v Goriškem muzeju, kjer se ukvarja predvsem z arheološko dediščino severnoprimorske regije.

Andrej Pleterski: "Nevidna družba"

Staroverstvo kot način življenja je v naših krajih dobilo obliko ilegalne samouprave, ki ni zapustila pisnih virov. Označimo jo lahko kot nevidno družbo, ki je obstajala poleg uradne, vidne. Obstajajo ustne pripovedi in sledovi v tvorni kulturi, ki so navidezno brez pravega pomena, spregovorijo pa, ko jih postavimo v povezavo z izročilom starovercev.

Ddr. Andrej Pleterski je znanstveni svetnik na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU, na Inštitutu za arheologijo, kjer raziskuje arheologijo zgodnjega srednjega veka, kulturo starih Slovanov in mitologijo.

Aleksander Panjek: Vzporedna resničnost na slovenskem podeželju: odnos do obdelanega in skupnega sveta v novem veku (Tolminska in Kras)

Referat obravnava razkorak med normo in prakso, ki se na zahodnem slovenskem podeželju (Tolminska, Kras) kaže v delovanju zemljiškega trga med kmeti in v kmečkem odnosu do skupnega sveta. Zastavlja si vprašanje, ali so evidentirani pojavi povezljivi v vzporeden sistem vrednot in praks na družbenem, gospodarskem in pravnem področju ter hkrati na kulturnem področju, če jih povežemo z odnosom do zemlje in narave v staroverskih praksah.

Dr. Aleksander Panjek je redni profesor zgodovine na Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem. Raziskuje ekonomsko in socialno zgodovino podeželja v novem veku.

Cirila Toplak: Ideološki in politični vidiki posoškega staroselstva

Prispevek analizira političnost staroselske skupnosti posoških starovercev: ideološko podstat staroverskih nazorov, hierarhijo znotraj skupnosti, način izbora voditeljev, izvor in delitev oblasti, odločevalske procese, represivni aparat, avtonomne skupnostne socialne in ekonomske politike, pa tudi izobraževalni sistem ter odnos z večinsko skupnostjo in Cerkvijo.

Dr. Cirila Toplak je doktorica politične zgodovine in redna profesorica politologije na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani.

Robert Devetak: Gospodarske in socialne razmere na območju sodnega okraja Kanal v obdobju Avstro-Ogrske

V prispevku bo predstavil gospodarske in socialne razmere v sodnem okraju Kanal v obdobju Avstro-Ogrske. Tamkajšnje prebivalstvo se je v tem času soočalo s številnimi gospodarskimi krizami, spremembami in izzivi, ki so bile posledica hitrega razvoja, industrijske revolucije in vpetosti v državno ter evropsko gospodarsko sliko. Ti dejavniki so posledično zaznamovali demografsko, socialno, geografsko in gospodarsko podobo okraja.

Robert Devetak je magister zgodovine, mladi raziskovalec in asistent za slovensko in občo zgodovino 19. stoletja na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Katja Hrobat Virloget: Baba ali Velika mati v krajini, verovanjih, šegah in navadah pri starovercih in drugod po Evropi

V prispevku bo avtorica obravnavala arhaični ženski mitski lik, ki ga staroverci imenujejo Baba ali tudi Velika mati. Pozorna bo predvsem na konkretne materialne oblike v krajini v obliki skal, kamnov, hribov, jam, ki so bili hkrati elementi čaščenja in sestavni deli »tročanov«. Čeprav delujejo verovanja starovercev na prvi pogled drugačna od tega, kar je bilo doslej znanega, je ravno ženski lik tisti, ki jih povezuje z ostanki arhaičnih izročil v drugem slovenskem prostoru in širše v Evropi.

Dr. Katja Hrobat Virloget, docentka na Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem, se med drugim posveča mitskemu izročilu in je urednica revije *Studia Mythologica Slavica*.

Jožef Magdič: Psihologija Velike matere

V prispevku bo predstavil psihoanalitični pristop do arhetipa matere v zgodovini človeštva. Ločimo primaren arhetip matere in sekundaren materinski kompleks. Arhetip Velike matere je vsebina vseh izkustev, ki jih je človek od davnine imel z materjo. Naš ego ne more dojeti obsežnosti nezavedne materinskosti. Mati okupira večino naše psihe, od arhetipskega in individualnega nezavednega ter ego-zavesti. Stara Evropa je pred nastopom moških religij bila matriarhalna. Črne Madone so povezane z nočnimi, lunarnimi globinami kolektivnega nezavednega. Stari Slovani so kult Velike boginje istovetili z materjo Zemljo.

Dr. Jožef Magdič je upokojeni psihiater, diplomirani jungovec, mentor in supervizor za analitično psihologijo na C. G. Jungovem inštitutu v Zürichu.

Zmago Šmitek: Diskusijski prispevek o staroverstvu

V diskusijskem prispevku bo govoril o tem, kako pojasniti pojav starovercev in kaj staroverstvo pomeni v etnološkem smislu.

Dr. Zmago Šmitek je profesor emeritus na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, predava Antropologijo religije in Etnologijo Azije.

Sobota, 3. junij 2017

Nejc Petrič: Upravljanje z naravnimi svetimi mesti

V referatu bo predstavil temo svetih mest, ki so opisana v knjigi Pavla Medveščka. Sveta mesta lahko identificiramo skozi folklorne pripovedi in jih definiramo kot mesta v naravi, ki so povezana s svetimi dejavnostmi. Predstavljeno bo trenutno stanje varovanja teh svetih mest, potencialen turistični razvoj in s tem porajajoči se dvomi. V referatu bodo prikazane tudi dobre prakse na področju vrednotenja svetih mest na Baltiku.

Nejc Petrič je magister etnologije in kulturne antropologije, raziskuje staroverstva, v prostem času vodi društvo Slovenski staroverci.

Rafael Podobnik: Svetok in druga kulturna mesta v soteskah Doblarca in Lepenke

Kakor marsikje v zahodni polovici Slovenije, tudi v soteskah Doblarca in Lepenke preseneča velika gostota kulturnih mest slovenske praverere ter prisotnost sedanjega češčenja. Krona vsega je iz treh svetov sestavljen Svetok, ki ga praverci niso nikomur razkrili. Avtor prispevka kulturne kamne nerad pokaže drugim, ker jih katoliki še vedno razbijajo, strokovnjaki in laiki pa odnašajo.

Dr. Rafael Podobnik je magister s področja zobne in čeljustne ortopedije, primarij

in izrazni fotograf. Preko 20 let odkriva in raziskuje kulturna mesta slovenske pravere.

Jože Munih: Energijski vidik megalitskih svetišč

Avtorjev prispevek temelji na predstavitvi energijskih in oblikovnih značilnosti »svetih mest« (zdravilni izviri, megaliti in megalitski krogi). Le-ta je osnovana na informacijah iz ljudskega izročila, arheoloških informacijah, geometrijskih značilnostih in radiestezijskih meritvah; poleg starejših domačinov so bili v postopek pridobivanja informacij vključeni še strokovnjaki s področji geologije, arheologije, hidrologije in religije.

Predstavljene bodo tudi geometrijske in energijske značilnosti »tročanov« ter krogov.

Jože Munih je inženir strojništva, upokojenec, dolgoletni ljubiteljski raziskovalec zdravilnih vodnih izvirov in svetišč v naravi ter avtor več knjig navedene tematike.

Marko Pogačnik: Svetost krajev in svetost življenja

Kultura staroverstva nas spodbuja, da začnemo gledati kraje in druge pojave življenja kot živa bitja, s katerimi se da razviti pogovor in sodelovanje. Opominja nas, da moramo nujno in nemudoma spremeniti sodoben dogmatičen odnos do Zemlje, ki jo zanikuje kot božansko bitje in mater življenja. Tako kot so staroverci ohranjali prvinski odnos do svetosti krajev in življenja, se da tudi v pogojih potrošniške civilizacije in njenih pritiskov ustvarjati okolje miru in sožitja.

Marko Pogačnik, UNESCO umetnik za mir, je soustanovitelj umetniške skupine OHO in predsednik Društva za sožitje človeka, narave in prostora – VITAAA iz Ljubljane.

Franc Šturm: Nikrmana

V prispevku bo avtor predstavil prasilo, ki ureja vse na zemlji in je tako rekoč navzoča vedno in povsod. Poznale so jo vse duhovno razvite kulture na našem planetu, le da je vsaka kultura za isto resnico poiskala svoje ime. Staroverci v Posočju so ji rekli »Nikrmana«. Danes ji rečemo »enost«.

Franc Šturm je leta 1990 prvi naredil regulator biopolja. Od takrat je bilo narejenih že več deset tisoč tovrstnih naprav. Avtor svoja znanja in izkušnje na področju raziskav biopolja objavlja v strokovnih člankih.

Jože Guardjančič: Kačja glava – navaden prodnik ali naprava za uravnavanje zavesti?

V prispevku bo avtor spregovoril o izdelavi in delovanju kačjih glav, s katerimi so naravoverci označevali svoj življenjski prostor. Opravka imamo namreč s svojevrstno napravo, ki je urejala življenjski prostor in posredno širila zavest prebivalcev Posočja. Predstavil bo osnovna načela izdelave, postavitve in delovanja teh svojevrstnih ostankov starih znanj.

Jože Guardjančič se s proučevanjem naravoverstva in prednikov intenzivneje ukvarja že tri leta. Je sourednik spletne strani Megalitska Slovenija.

Biljana Dušič: Staroverci: nekaj praktičnih vidikov primerjalno religioških razmišljanj

V svojem referatu bo avtorica poskušala s sintetičnim razmišljanjem, vpletanjem primerjalne religiozije in ob predpostavljajanju razumevanja zakonitosti duševnih in duhovnih plasti življenja, ki niso vidne v fizični stvarnosti, a z njo upravljajo, osvetliti nekaj dejstev o verovanjih in zdraviteljskih praksah starovercev. Govorila bo o »tročanu« in njegovem pomenu, kozmoloških vplivih in o nekaterih zdraviteljskih prijemih – zaradi omejenega časa tokrat le o uporabi lišajev oziroma njihovem zdraviteljskem potencialu.

Dr. Biljana Dušič je doktorica splošne medicine in svetovalka na področju indijske tradicionalne medicine, ajurvede. Poleg medicine je štiri leta najprej študirala klasični staroindijski jezik, t. i. sanskrt, nato pa še eno leto vedski sanskrt.

Dario Cortese: Medežija v luči šamanizma in farmakologije

Medežija je poleg drugih zdravilnih pristopov z zelo globokimi koreninami, ki segajo vse do izvornih zdravilnih tehnik človeštva, vključevala vrsto rastlin in nekaj gob. Kako delujejo? Kako jih na osnovi šamanskega izročila z enakimi izhodišči in izkušnjami uporabljajo drugje po svetu? Da, kranjska bunika, volčja češnja in navadni kristavec so ob pravilni uporabi močne zdravilne rastline, prav tako kot so zdravilne rdeča

mušnica, zašiljena gologlavka, sploščena in svetlikava položčenka. Za konec pa le na kratko še o močeradovcu.

Dario Cortese je samostojni publicist, diplomirani disident agronomije, poznavalec užitnih divjih rastlin in njihovih prehranskih moči ter zdravilnih in drugih moči nekaterih rastlin in gob.

Mira Omerzel - Mirit: Trojak – transformator življenjske energije in kabrc

Staroslovenski »trojak« je enostavna in zanimiva naprava za prevajanje kozmične ali Univerzalne življenjske energije v fizični svet. Služi kot pomoč zdravilcu. Je transformator in moderator prvobitne energije, brez katere ni življenja. Vsak zdravilec mora znati delati s temi nevidnimi energijami, ujeti pa jo je poskušal tudi Nikola Tesla. Hkrati »trojak« zrcali tudi troedinost (tročan), sledi »peti« in »tretji moči« ter simbolizira starosvetno vsepovezanost.

Dr. Mira Omerzel - Mirit je doktorica muzikoloških znanosti in univerzitetna diplomirana etnologinja, svobodna raziskovalka, voditeljica katedre Veduna – šole za razvoj zavesti in harmoniziranje z zvokom.

Tomaž Rauch: Kabrc, najdena in skrita

»Kabrc« je še vedno predvsem skrivnostna. Kljub temu, da jo lahko vidimo in slišimo, o njej vemo malo. Zato bo prispevek pogled na »kabrc« z vidika izvajalca, obenem pa razmislek o njeni vlogi v staroverskem obredju v povezavi z vlogo glasbil in zvoka v obredjih sicer, pa tudi razmislek o vprašanih, ki v zvezi s tem ostajajo neodgovorjena.

Tomaž Rauch je profesor glasbe, samozaposlen v kulturi, skladatelj, pevec in multiinstrumentalist. Ukvarja se z ljudskimi glasbili, pripravlja radijske oddaje o ljudstvih in kulturah sveta.

Organizator:
Goriški muzej

Programski odbor:
Darja Skrt, Katja Hrobat Virloget, Teja Gerbec in Tomaž Rauch

Urednica:
Darja Skrt

Koordinator:
Matej Doljak

Oblikovanje in postavitve strani:
Matej Doljak

Oblikovanje naslovnice:
Ana Zavadlav in Matej Doljak

Fotografiji:
Radivoj Zavadlav

Jezikovni pregled:
Tina Razboršek

Tisk:
A-media d.o.o.

Naklada:
500

Izdal:
Goriški muzej, zanj Vladimir Peruničič, direktor
Nova Gorica, junij 2017

Simpozij sta omogočila:
Ministrstvo za kulturo in Mestna občina Nova Gorica

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Goriški muzej